

Коваленко О.В.

доктор економічних наук, професор,
Заслужений економіст України,
директор

Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз

Паргаменко О.О.

судовий експерт
Запорізького відділення

Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз

Kovalenko Olena

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Honored Economist of Ukraine, Director of the
Dnipropetrovsk Research Institute of Forensic Expertise

Parhamenko Olena

Forensic expert of the Zaporizhzhya branch of the
Dnipropetrovsk Research Institute of Forensic Expertise

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ СТЕЙХОЛДЕРІВ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ АГРЕСІЄЮ РФ

UPDATE OF THE TASKS OF THE STAKEHOLDERS OF THE FORENSIC ECONOMIC EXAMINATION REGARDING THE DETERMINATION OF DAMAGES CAUSED BY THE AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION

У статті визначено актуальні завдання стейкхолдерів судової економічної експертизи щодо визначення збитків, завданих агресією РФ та з метою більш повного задоволення потреб держави, слідчої та судової практики щодо вирішення питань, які потребують застосування спеціальних знань, запропоновано розглянути питання щодо відкриття нової експертної спеціальності, а саме: Економічна експертиза заподіяної шкоди/завданих збитків (або – Економічна експертиза визначення розміру реальних збитків). Визначено орієнтовний перелік питань, які можуть бути розглянуті фахівцями цього профілю знань і компетенцій з урахуванням викликів, які постали перед професійним суспільством щодо визначення розміру збитків, завданих військовою агресією.

Ключові слова: розмір реальних збитків, судова економічна експертиза, військова агресія, документальне дослідження, фінансова звітність.

The article defines the actual tasks of the stakeholders of the forensic economic examination regarding the determination of damages caused by the aggression of the Russian Federation and with the aim of more fully satisfying the needs of the state, investigative and judicial practice in solving issues that require the application of special knowledge, it is suggested to consider the issue of opening a new expert specialty, namely: Economic examination of the damage caused/inflicted damages (or – Economic examination of the determination of the amount of real damages). An approximate list of issues that can be considered by specialists of this profile of knowledge and competences has been determined, taking into account the challenges that have arisen before the professional society regarding the determination of the amount of damage caused by military aggression. A full-scale war changed the priorities in the requests of society, the judiciary and law enforcement agencies regarding certain tasks that arose before the expert. Numerous losses, destruction, the need for an urgent determination of the amount of costs for the restoration of property and property rights that have suffered a destructive impact as a result of armed aggression, make it necessary to provide a qualified answer from an expert on the question of determining the damage and the amount of losses that not only individual enterprises, but entire territories, regions with objects of industry, agriculture, construction, production infrastructure (trade, transport, communication), non-production infrastructure (service sector), electronic communications networks, etc. located on them. Economic examination,

related to the determination of the amount of real losses, solves issues that require special knowledge in the field of accounting and tax accounting, and economics, and the analysis of the economic activity of both the enterprise and the industry as a whole, and in modern conditions it is becoming more and more expedient and necessary. During the examination, regulatory and administrative acts and other documents regulating the procedure for the provision, distribution and use of funds, including funds from the state and local budgets, accounting, financial, tax documents and transactions are examined, statistical, financial, budgetary reports, documents and information of enterprises, institutions and organizations.

Keywords: *amount of real losses, forensic economic examination, military aggression, documentary research, financial reporting.*

Постановка проблеми. Відомий консультант із бізнес-стратегії Том Гілл зазначає, що «...стейкхолдерів завжди на одного більше, ніж Ви знаєте, а ті, яких Ви знаєте, мають, як мінімум, на одну потребу більше, ніж зараз відомо». Стейкхолдери судової експертизи – це організації, інститути, особи або групи осіб, які є фахівцями у цій сфері та можуть брати участь у розв'язанні проблеми чи реалізації рішення, а також зацікавлені сторони, які мають чітко визначені інтереси по відношенню до судової експертизи, що потрапляють під її вплив і впливають (або здатні вплинути) на її розвиток. До суб'єктів судово-експертної діяльності відносяться державні спеціалізовані установи; експертні установи комунальної форми власності; судові експерти, які не є працівниками вищезазначених установ; інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених Законом України «Про судову експертизу» [1]. Основними аспектами діяльності науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України (НДУСЕ) є судово-експертна, наукова і науково-методична діяльність, що спрямована на підвищення ефективності наукових досліджень у галузі теорії та практики судової експертизи та криміналістики. Значну кількість судових експертиз становить судова економічна експертиза, перед якою постали нові виклики щодо визначення розміру збитків, пов'язаних з військовою агресією Російської Федерації проти України, що обумовило вибір теми дослідження.

Повномасштабна війна змінила пріоритети у запитях суспільства, судових та правоохоронних органів щодо певних завдань, які повстали перед експертом. Численні втрати, руйнування, необхідність термінового визначення обсягу витрат на відновлення майна та майнових прав, що зазнали руйнівного впливу внаслідок збройної агресії, обумовлюють необхідність надання кваліфікованої відповіді експерта з питання щодо визначення шкоди та розміру збитків, від яких потерпають не тільки окремі підприємства, але цілі території, регіони з розташованими на них об'єктами промисловості, сільського господарства, будівництва, виробничої інфраструктури (торгівля, транспорт, зв'язок), невиробничої інфраструктури (сфера послуг), мережами електронних комунікацій тощо.

Указом Президента України від 24.02.2022 № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції

України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», постановлено ввести в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [2]. У зв'язку з продовженням воєнного стану, веденням бойових дій та тимчасової окупації на певних територіях держави, відсутня достовірна узагальнена інформація щодо втрат у сфері національного господарства. Жоден з існуючих нормативно-правових актів не враховує особливості діяльності у такій ситуації. Разом з тим, достовірна інформація щодо реального розміру заподіяної агресором шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності та оцінки потреб у відновленні внаслідок знищення та пошкодження їх майна, необхідна державі вже зараз. Тому, на виконання пункту 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» (далі – Постанова 326, Порядок 326), міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади доручено розробити і затвердити відповідні методики, передбачені Порядком 326 [3]. Робота з цього напрямку розпочата та триває.

Наказом Міністерства економіки України спільно з Фондом державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 затверджено Методику визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності (далі – Методика) [4]. Вважається, що саме ця Методика повинна враховувати всю специфіку діяльності суб'єктів господарювання у сфері національного господарства України, розрахована допомогти визначити шкоду та обсяг збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності всіх галузей економіки. Методика передбачає механізми визначення розміру збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям та іншим суб'єктам господарювання усіх форм власності внаслідок збройної агресії, визначення розміру упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності зазначеними суб'єктами господарювання, а також визначення потреб у відновленні майна суб'єктів господарювання. Результат проведення оцінки збитків має вартісний вираз. Оцінка шкоди та збитків, що про-

водиться відповідно до Методики, здійснюється для досягнення таких цілей: визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації, в межах кримінальних проваджень за законодавством України; визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації, для цілей подання постраждалими заяв на компенсацію; визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації, для цілей подання позовів (в тому числі колективних) постраждалими до міжнародних судових інстанцій, а також подання позову Державою Україна до міжнародних судових інстанцій; інші цілі, визначені законодавством. Метою оцінки збитків (у вартісному виразі), згідно із Методикою, є: визначення розміру реальних збитків; визначення упущеної вигоди; визначення витрат, необхідних для відновлення майна та майнових прав, що зазнали руйнівного впливу внаслідок збройної агресії. Судова експертиза, що пов'язана з оцінкою збитків (визначенням розміру збитків у вартісному виразі), призначається (доручається) відповідно до вимог Закону України «Про судову експертизу» та відповідного процесуального законодавства. Експертне дослідження, що пов'язане з оцінкою збитків (визначенням розміру збитків у вартісному виразі), призначається (доручається) відповідно до вимог законодавства [4]. Висновок експерта складається судовим експертом з дотриманням вимог статті 4 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», Закону України «Про судову експертизу», відповідного процесуального законодавства. У дослідницькій частині висновку експерта відображаються всі процедури, пов'язані з оцінкою збитків, що визначені цією Методикою [4]. Існуючі механізми фіксації та оцінки збитків також потребують вдосконалення, і, як наслідок, зосередженого експертного дослідження.

Отже, економічна експертиза, під час вирішення питань, пов'язаних з оцінкою (визначення розміру) реальних збитків, які вимагають спеціальних знань у галузі бухгалтерського та податкового обліку, економіки, аналізу і фінансового контролю, в сучасних умовах стає дедалі необхіднішою. Внаслідок цього повстало гостре питання достатності фахівців, які в тій чи іншій ситуації зможуть швидко і професійно провести експертне дослідження, оцінити розмір шкоди, збитків, завданих регіону в цілому, громаді в цілому, галузям, секторам національної економіки, окремим економічним районам тощо. Тобто, ці два фактори, необхідність проведення оперативної кваліфікованої експертизи і, водночас, недостатність фахівців, що спеціалізуються саме на оцінці і дослідженні завданих збитків на рівні галузі, сектору національної економіки, регіону, окремим економічним районам, громадам, на наше переконання, можуть бути суттєвим бар'єром для держави і суб'єктів господарювання при визначенні витрат, необхідних для поновлення діяльності об'єктів промисловості, сільського господарства, інфраструктури, бізнесу, що потерпіли внаслідок дій агресора. Також, термі-

ново необхідні затверджені нормативно-правовими актами механізми кваліфікованої підготовки фахівців з відповідного напрямку експертизи, що враховує особливості діяльності у цій сфері. Саме експертизи заподіяної шкоди/завданих збитків.

Таким чином, з метою більш повного задоволення потреб держави, слідчої та судової практики щодо вирішення питань, які потребують застосування спеціальних знань, пропонуємо розглянути питання щодо відкриття нової експертної спеціальності, а саме: Економічна експертиза заподіяної шкоди/завданих збитків (або – Економічна експертиза визначення розміру реальних збитків); Вид судової експертизи: Економічна; Індекс експертної спеціальності: 11.4; Вид експертної спеціальності: Дослідження, пов'язані з визначенням розміру збитків.

Отже, мета створення спеціальності: запровадження сучасного вдосконаленого механізму визначення розміру заподіяної шкоди, реальних збитків, упущеної вигоди та оцінки потреб у відновленні підприємствам, установам та організаціям і іншим суб'єктам господарювання усіх форм власності, територіям, громадам, регіонам, галузям та секторам національної економіки, державі, розробленого на підставі національних та міжнародних стандартів оцінки, шляхом проведення судової експертизи (експертного дослідження) в межах кримінальних проваджень за законодавством України. Сфера застосування: застосовується під час визначення розміру реальних збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям і іншим суб'єктам господарювання усіх форм власності, територіям, громадам, регіонам, галузям, секторам національної економіки, державі внаслідок втрати, руйнування або пошкодження їх майна у зв'язку зі збройною агресією РФ, визначення розміру упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності зазначеними суб'єктами господарювання, а також оцінки потреб у відновленні майна суб'єктів господарювання. Крім того, до сфери застосування спеціальності слід відносити визначення розміру збитків, заподіяних суб'єкту господарювання, при розслідуванні економічних злочинів, внаслідок надзвичайних ситуацій, викликаних стихійними лихами, тощо. Метою дослідження збитків є: визначення розміру реальних збитків; визначення упущеної вигоди; визначення витрат, необхідних для відновлення майна та майнових прав, що зазнали руйнівного впливу внаслідок збройної агресії. Ціль оцінки збитків: завдання, що вирішує експерт при проведенні експертного дослідження – визначення розміру нанесених збитків державі, галузі, територіальній громаді або суб'єкту господарювання для цілей: подання постраждалими заяв на компенсацію; подання позовів (в тому числі колективних) постраждалими до міжнародних судових інстанцій; подання позову Державою Україна до міжнародних судових інстанцій; забезпечення захисту прав потерпілих від агресії на нерухомість та бізнес гарантії, дотримання механізму оперативного відшкодування державою завданої їм

шкоди; забезпечення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України; інші цілі, визначені законодавством.

Предметом судової експертизи визначення розміру реальних збитків є фактичні дані, щодо стану і результатів завданих втрат суб'єктам економічних відносин, та визначається завданнями, поставленими перед нею, змістом питань, які вона вирішує у правоохоронній та судовій діяльності. До предмету експертного дослідження розміру реальних збитків відносяться: економічні втрати, пов'язані з людськими втратами, – напрям, що включає непрямі економічні втрати, пов'язані із зменшенням чисельності населення та відповідного зменшення економічних показників країни; втрати валового внутрішнього продукту через загибель людей, інвалідність осіб, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних внаслідок збройної агресії РФ; втрати підприємств усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна, а також упущену вигоду від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності. Основні показники, які оцінюються щодо підприємств державної та недержавної форм власності: вартість втраченого, знищеного чи пошкодженого майна; упущена вигода; втрати від неоплачених товарів, робіт та послуг, наданих та спожитих на тимчасово окупованих територіях.

Під об'єктом економічної експертизи (експертного дослідження), що пов'язана з визначенням розміру збитків, слід розуміти, на наш погляд, матеріальні предмети (документи), явища і процеси, визначені кримінально – процесуальним та цивільно-процесуальним законодавством джерела інформації – матеріали кримінальної або цивільної справи. Об'єктом експертного дослідження є документація та інша інформація (наприклад, відомості про первинну (попередні) експертизу (експертизи)), яка є необхідною або має суттєве значення для проведення дослідження, а також надані для порівняльного дослідження зразки. Орієнтовні переліки документів, які відносяться до вихідних даних, що використовуються під час визначення розміру збитків, та документів, що підтверджують те, що втрата, руйнування або знищення майна відбулась внаслідок збройної агресії, визначені у додатку 1 до Методики 326, та є невичерпними. Такими документами, зокрема, є: документи, в яких містяться характеристики майна, що підлягає оцінці, у тому числі ті, що містяться в державних реєстрах або реєстрах органів місцевого самоврядування та документи, які складені відповідними комісіями під час огляду об'єкту збитку, які ґрунтуються на судженнях (свідченнях) членів комісій; документи, що підтверджують дійсний вік майна – визначений на дату оцінки період часу існування майна, за умови належного рівня його утримання й експлуатації, своєчасного виконання робіт з технічного обслуговування та з поточного ремонту (заміни) окремих елементів

об'єкта; документи щодо залишкової вартості заміщення (відтворення) об'єкта оцінки – вартості заміщення (відтворення) за вирахуванням усіх видів зносу (для нерухомого майна – з урахуванням ринкової вартості земельної ділянки при її існуючому використанні (прав, пов'язаних із земельною ділянкою); звіт про оцінку збитків – документ, що є результатом незалежної оцінки збитків, проведеної суб'єктом оціночної діяльності; результати огляду об'єкта оцінки, що здійснений, зокрема, із використанням технічних засобів та інформаційних джерел (фотоматеріали, відеоматеріали, дані дистанційного зондування землі та їх похідні продукти, аналітика соціальних мереж, існуюча публічна інформація та інше); ринкові дані, які застосовуються під час проведення дослідження збитків: інформація про угоди купівлі-продажу подібного до об'єкта дослідження майна, ринкові ціни на подібне майно тощо; інформація з інших актів (звітів, висновків експертів), складених за результатами дослідження збитків; інші інформаційні джерела, які можуть бути застосовані під час експертизи.

Під час визначення розміру збитків необхідним є отримання документу, що підтверджує те, що втрата, руйнування або знищення майна відбулась внаслідок збройної агресії: акт про пожежу; акт на виконання робіт з очищення місцевості від вибухонебезпечних предметів розмінування; документи, які фіксують пошкодження, руйнування, знищення або втрату майна, складені уповноваженими органами (комісіями); звіт про обстеження (акт обстеження), складений особами визначеними Порядком проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 257 (далі – Порядок 257) [5]; акти обстеження пошкодження, руйнування, знищення або втрату майна, складені експертами Торгово – промислової Палати України, фахівцями, що працюють в суб'єкті господарювання, іншими фахівцями, експертами, суб'єктами оціночної діяльності; протокол огляду місця події, складений органом досудового розслідування, прокурором, ознайомлення з яким здійснюється в порядку, установленому КПК України; інше. Крім того, до переліку документів, що можуть використовуватися під час дослідження збитків, включають: правовстановлюючий документ на об'єкт: договір купівлі-продажу; свідоцтво про право власності; свідоцтво про право на спадщину; договір дарування; витяг з державного реєстру речових прав тощо; державний акт на право власності на земельну ділянку; фінансова звітність, баланс підприємства, матеріали інвентаризації тощо; господарські договори та контракти, інші правочини (за наявності); звіт (акт) про обстеження пошкоджених та(або) знищених об'єктів після завдання шкоди, з рекомендаціями щодо подальшої експлуатації, складений відповідно до Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 257; документи, що ха-

рактризують технічний стан об'єкту: документи з технічної інвентаризації (технічний паспорт тощо); технічний паспорт на рухоме майно; звіт про обстеження об'єкта нерухомості або акт обстеження, складений відповідно до Порядку 257; акт введення основних засобів в експлуатацію; документи, які підтверджують витрати на відновлення об'єкта, пошкодженого внаслідок збройної агресії: проектно-кошторисна документація; проекти розвитку житлово-комунальної інфраструктури; рахунок-фактура, фіскальний чек та інший документ, що підтверджує необхідні витрати на відновлення пошкоджень; інше. Під час проведення експертизи досліджуються нормативно-правові, розпорядчі акти та інші документи, що регулюють порядок надання, розподілу та використання коштів, бухгалтерські, фінансові, податкові документи і операції, проводиться аналіз статистичної, фінансової, бюджетної звітності, документів та інформації підприємств, установ та організацій.

Висновки. Виклики часу свідчать, що з'явилися об'єкти, визначення вартості яких і розмірів збитків вимагає від експертів-економістів розширеної професійної компетенції або ж проведення комплексних досліджень спільно з експертами інших спеціальностей: інженерами, технологами, товаровознавцями і т. д. Отже, економічна експертиза, пов'язана з визначення розміру реальних збитків, вирішує питання, які вимагають спеціальних знань у галузі і бухгалтерського та податкового обліку, і економіки, і аналізу економічної діяльності як підприємства так і галузі у цілому, та в сучасних умовах стає дедалі доцільнішою й необхідною. Перелік питань за програмою підготовки експертів із експертної спеціальності «Економічна експертиза заподіяної шкоди/завданих збитків» включає як теоретичні, організаційні і процесуальні питання судової експертизи, так і специфічні питання, які потребують знань суто сфери зазначеної експертної спеціальності. Орієнтовний перелік питань, які поставлено на вирішення експертизи визначення розміру заподіяної шкоди, реальних збитків, упущеної вигоди та оцінки потреб у відновленні втраченого майна: Чи підтверджується документально факт, що втрата, руйнування або знищення майна відбулась внаслідок збройної агресії? Чи підтверджується документально нестача основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, встановлена за актом інвентаризації на підприємстві, в установі, в організації, у розмірі (зазначаються кількісні та вартісні показники) на дату (зазначається дата) внаслідок збройної агресії? Чи підтверджується документально достовірність даних бухгалтерського обліку щодо залишків товару, станом на дату призупинення діяльності підприємства (наприклад, 24.02.2022 року) внаслідок збройної агресії? Чи підтверджується достовірність даних документів, які підтверджують витрати на відновлення об'єкта, пошкодженого внаслідок збройної агресії (проектно-кошторисна документація; проекти розвитку житлово-комунальної інфраструктури; накладні, фіскальні чеки та інші документи, що підтверджують необхідні витрати

на відновлення пошкоджень)? Чи підтверджуються розрахунки суми витрат, які необхідні для відновлення інфраструктури станом на дату подання заяви внаслідок збройної агресії? Чи підтверджуються розрахунки суми витрат на виконання робіт з відновлення інфраструктури внаслідок збройної агресії? Чи підтверджуються розрахунки розміру пошкодження, руйнації чи знищення інфраструктури чи її складових (у т.ч. об'єктів незавершеного будівництва), які підтверджені власником, внаслідок збройної агресії? Чи підтверджуються розрахунки витрат на оплату робіт з демонтажу зруйнованих або пошкоджених об'єктів інфраструктури, яка визначена за ціною відповідного договору внаслідок збройної агресії?, тощо.

Під час проведення експертизи досліджуються нормативно-правові, розпорядчі акти та інші документи, що регулюють порядок надання, розподілу та використання коштів, в тому числі коштів державного і місцевого бюджетів, бухгалтерські, фінансові, податкові документи і операції, проводиться аналіз статистичної, фінансової, бюджетної звітності, документів та інформації підприємств, установ та організацій. Збитки в бухгалтерському обліку відображаються відповідно до Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених Міністерством фінансів України, або Міжнародних стандартів фінансової звітності, в залежності від того, яку концептуальну основу використовує підприємство для звітування.

Бібліографічний список:

1. Закон України «Про судову експертизу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
2. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Наказ Міністерства економіки України спільно з Фондом державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 «Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 257 «Про затвердження Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 «Про затвердження Інструкції про призначення на проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro sudovu ekspertyzu [Law of Ukraine "On forensic examination"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
2. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 № 64 «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini» [Decree of the Pres-

- ident of Ukraine dated February 24, 2022 No. 64 "On the introduction of martial law in Ukraine"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.03.2022 № 326 «Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia shkody ta zbytkiv, zavdanykh Ukraini vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 20, 2022 No. 326 "On approval of the Procedure for determining damage and losses caused to Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>.
 4. Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy spilno z Fondom derzhavnoho maina Ukrainy vid 18.10.2022 № 3904/1223 «Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia shkody ta obsiahu zbytkiv, zavdanykh pidpriemstvam, ustanovam ta orhanizatsiiam usikh form vlasnosti vnaslidok znyshchennia ta poshkodzhennia yikh maina u zviazku iz zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii, a takozh upushchenoi vyhody vid nemozhlyvosti chy pereshkod u provadzhenni hospodarskoi diialnosti» [Order of the Ministry of Economy of Ukraine jointly with the State Property Fund of Ukraine dated 18.10.2022 No. 3904/1223 "On the approval of the Methodology for determining the damage and amount of damage caused to enterprises, institutions and organiza-
 - tions of all forms of ownership as a result of the destruction and damage to their property in connection with armed aggression of the Russian Federation, as well as lost profits from the impossibility or obstacles in the conduct of economic activity"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>.
 5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 kvitnia 2017 r. № 257 «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia obstezhennia pryiniatykh v ekspluatatsiiu ob'ektiv budivnytstva» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 12, 2017 No. 257 "On approval of the Procedure for the inspection of construction objects put into operation"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>.
 6. Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08.10.1998 r. № 53/5 «Pro zatverdzhennia Instruksii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertykh doslidzhen» [Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.10.1998 No. 53/5 "On the approval of the Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies and Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>.